

(Bilandžić, 1999, 172). Kod prerade prošlosti Bilandžić se ne lišava isticanja značaja hrvatskog antifašizma kao važne osnove novog hrvatskog historijskog identiteta. Još manje je Petranović promenio svoje ocene o NOR-u. Premda napominje da je pobednička strana "apsolutizovala izdaju u publicistici i pravosuđu", on sasvim jasno ističe da je istorija dala za pravo partizanskoj antiokupatorskoj strategiji, a ne četničkoj i stoga bila prihvaćena u svetskom antifašističkom savezu (Petranović 1994, 167-169). Osim toga, Petranović otvoreno osporava rehabilitovanje Nedića (Petranović 1994, 179-180). To je unutrašnja granica njegovog revizionizma zbog kojeg ga radikalni srpski revizionisti ne mogu prihvatiti. Uprkos imponantnom i sadržajnom opusu, Petranović nije primljen u SANU. Ispitivanje evolucije njegovih gledišta jeste zanimljivo upravo stoga što u njima nema utilitarnih niti iracionalno narodnjačkih pobuda.

Nijedna verzija savremenog revizionizma ne odriče se antifašističkog moralnog kapitala, iako se antifašizam shvata na različite načine (komunistički, četnički, domobranski, demokratski ili antitotalitarni antifašizam). Antifašizam je rastegljiv protivstav. Njime se definiše samo neprijatelj, ali ne i vlastiti režim, pa antifašizam ima krupnu legitimacijsku ulogu koje se nijedan režim u Evropi ne odriče. Premda Bilandžić partizanski antifašizam relativizuje poredeći boljševički sa ustaškim ekstremizmom ipak ne propušta da doda je kod hrvatskih partizanskih snaga bilo 60,4% Hrvata (Bilandžić 1999, 182). Pisac vodi računa o okolnosti da je antifašizam još uvek pozitivno vrednovan u Evropi, pa iz komunističkog totalitarizma pokušava da izdvoji hrvatski partizanski antifašizam. I ovde je prerada istorije selektivna, jer se vodi računa o prohodnosti različitih dimenzija prošlosti kod novih saveznika. Istini za volju, iz sličnih razloga i jugoslovenski revizionistički historičari domaći socijalizam proglašavaju totalitarnim. Danas je uopšte demonizacija socijalističke prošlosti u Istočnoj Evropi važna komponenta "demokratske" legitimnosti. Ona ne koristi nauci jer postupno prerasta u mit o javnom neprijatelju, tj. legendu o poraženom opasnom internacionalizmu, koji je važan oslonac homogenizacije nacionalne državne ideologije. Kritika totalitarizma je univerzalni i nespecifični obrazac prerade prošlosti i stvaranja "demokratske nacionalne samosvesti" mnogih "otrežnjenih" komunističkih intelektualaca. Balkanski intelektualci još dramatičnije su razapeti između dva stoleća, dve epohalne svesti, dva različita patriotizma, starog i novog opredeljenja, starih i novih saveznika. Manji je broj levičara koji su u čvornim gledištima to i ostali posle 1990. zalažući se za demokratiju, socijalnu pravdu i kritiku nacionalizma. Postojano idejnopoličko opredeljenje podrazumeva korigovanje, sazrevanje i stalno promišljanje stanovišta, ali i kontinuitet čvornih gledišta.

U pogledu napuštanja ranijeg opredeljenja hrvatski akademik je sasvim otvoren: "Obje totalitarne ideologije – ustaška naslonjena na fašističku Italiju i Hitlerovu Njemačku i komunistička oslonjena na Staljinovu Rusiju – bile su dvije velike zablude koje su slomile HSS" (Bilandžić, 1999, 134). Pravi oslonac novodemokratske Hrvatske u prošlosti nađen je u HSS-u. U Bilandžićevoj poslednjoj knjizi možda najsvetlije ličnosti jesu braća Radić i V. Maček. Pisac pokazuje veliko razumevanje za domobrane i HSS, ali ne i za ustaše i Pavelića. Radi se o pokušaju da se novi prozapadni kurs Hrvatske historiografski utemelji pođednako snažnim osporavanjem ekstremne levice i desnice. Da li je rehabilitacija HSS-a izabrana kao preduslov uspešne integracije u Evropsku uniju i normalizacije hrvatske prošlosti s onu stranu totalitarizma? U novim uslovima, ne više sa stanovišta jugoslovenske nego nove hrvatske suverenosti, treba, uz kritiku totalitarnog boljševizma, pronaći i novi demokratski uzor u prošlosti. Kod Bilandžića to je prozapadna Mačekova HSS, koja se doduše nije politički